

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA IRINEL POPA ȘI ALȚII ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererile nr. 6289/03, 6297/03 și 9115/03)

HOTĂRÂRE

Strasbourg

1 decembrie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Irinel Popa și alții împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ann Power, *judecători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

După ce a deliberat în camera de consiliu, la 10 noiembrie 2009,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererile nr. 6289/02, 6297/02 și 9115/03, introduse împotriva României de cinci resortisanți ai acestui stat, domnii Irinel Popa (6289/03), Dorinel Popa (6297/03), Eduard Colos și doamnele Ioana Simona Moroca și Georgeta Pricopoea (9115/03) („reclamanții”), care au sesizat Curtea la 24 ianuarie 2003 (6289/03 și 6297/03) și respectiv la 3 februarie 2003 (9115/03) în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Primii doi reclamanți sunt reprezentați de Sebastian Mărmureanu, avocat din Bacău. Ceilalți reclamanți sunt reprezentați de Liviu Ghioc, tot avocat din Bacău. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 30 august 2006 (6289/03 și 6297/03) și la 27 august 2007 (9115/03), președintele secției a treia a decis să comunice cererile Guvernului.

În conformitate cu art. 29 § 3 din Convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamanții s-au născut în 1961, 1963, 1966, 1968 și respectiv 1964 și au domiciliul în Bacău.

A. Arestarea preventivă a reclamanților

5. În prima jumătate a anului 2002, în cadrul unei proceduri penale care viza mai multe persoane acuzate de infracțiuni economice, reclamanții, dintre care primii doi erau administratori ai societăților comerciale, iar ultimii trei erau angajați ai băncii T., au fost audiați în repetate rânduri de Poliția Bacău cu privire la creditele contractate în mod ilegal. Citate pentru a se prezenta în fața Parchetului Național Anticorupție („PNA”) la 30 septembrie 2002 și, în ceea ce îl privește pe primul reclamant, la 3 octombrie 2002, persoanele în cauză au fost informate că erau bănuite de comiterea altor infracțiuni economice în afara celor pentru care fuseseră audiate anterior. Prin ordonanțele pronunțate la aceleași date, un procuror a decis arestarea preventivă a reclamanților pentru treizeci de zile, pe motiv că erau bănuți de asociere cu alte persoane pentru contractarea de credite bancare folosindu-se de acte false. Creditele astfel obținute erau apoi folosite în alte scopuri decât cele declarate. Făcând trimitere la texte legislative relevante, procurorul a precizat că faptele imputate reclamanților reuneau elementele constitutive ale infracțiunilor de asociere pentru săvârșirea de infracțiuni, de înșelăciune, de fals și uz de fals și de deturnare de credite, infracțiuni comise în asociere și „în formă continuată” (în sensul art. 33 și 41 C. pen.). Partea ordonanței care prezintă motivele arestării preventive era redactată pentru fiecare reclamant după cum urmează:

„(...) dacă învinuitul se află în situația prevăzută la art. 148 lit. d), g) și h) C. proc. pen., având în vedere că a încercat să obstrucționeze aflarea adevărului, că pedeapsa prevăzută pentru aceste infracțiuni depășea doi ani de închisoare, că una dintre circumstanțele agravante poate fi reținută în cauză și că menținerea în libertatea a învinuitului prezintă un pericol pentru ordinea publică (...)”

6. Reclamanții au introdus plângeri împotriva ordonanțelor din 30 septembrie și 3 octombrie 2002, citate anterior, plângeri pe care PNA trebuia inițial să refuze să le înregistreze și să le transmită Tribunalului Bacău. Aceștia au pretins ilegalitatea ordonanțelor, care nu au fost contrasemnate de procurorul șef al PNA și care nu menționau, contrar prevederilor Codului de procedură penală, motivele care stăteau în mod concret la baza arestării lor, considerând insuficientă simpla trimitere la existența unui „risc de obstrucționare a urmăririi penale”, a unor „circumstanțe agravante” și a unui „pericol pentru ordinea publică”. Având în vedere lipsa totală de antecedente penale, conduita lor în timpul urmăririi penale, precum și profilul lor personal, instanța putea, în opinia lor, să înlocuiască arestarea preventivă, cu simpla obligație de a nu părăsi orașul Bacău.

7. Ședința a avut loc la 11 octombrie 2002, iar reclamanții au fost prezentați instanței în același timp cu alți șapte coinculpați. În cursul ședinței, tribunalul a respins ca neîntemeiată cererea avocatului unuia dintre coinculpați de a amâna cauza pentru a putea examina dosarul cauzei, care nu a fost transmis tribunalului de către parchet și nu se afla în sala de ședință. Conform reclamanților, instanța nu dispunea la momentul ședinței decât de copii ale ordonanțelor în litigiu și ale plângerilor părților interesate. Totuși, reiese dintr-o scrisoare a instanței din 14 octombrie 2002, că PNA i-a trimis o parte din dosarul cauzei, adică douăzeci de volume.

8. Prin încheierea din 11 octombrie 2002, tribunalul a respins plângerile reclamanților împotriva ordonanțelor de arestare preventivă. Acesta a reținut că respectivele mandate au fost

emise conform legii, deoarece copiile de care dispunea instanța au fost contrasemnate de procurorul șef al PNA. Citând art. 136 alin. (3), 137, 143, 148 alin. (1) lit. d), g) și h) C. proc. pen., pe care considera că le-a respectat, instanța a considerat că trebuia examinată doar legalitatea arestării preventive și nu temeinicia acestei măsuri adoptate de procuror „pentru buna desfășurare a anchetei penale”.

9. La 14 octombrie 2002, reclamanții au formulat recurs în fața Curții de Apel Bacău împotriva hotărârii citate anterior. Recursul fiecăruia a fost înregistrat pe rolul curții de apel la 16 octombrie 2002, iar parchetul a trimis acestei instanțe douăzeci de volume din dosarul cauzei. În ședința din 17 octombrie 2002, curtea de apel a respins cererea avocaților reclamanților de amânare a cauzei pentru a putea examina dosarul pe motiv că procedura nu viza temeinicia acuzației și că aceștia au fost prezenți la actele relevante ale procedurii.

10. Prin hotărârea din 17 octombrie 2002, curtea de apel a respins ca nefondate toate recursurile cu care a fost sesizată. Făcând distincție între capetele de cerere privind legalitatea arestării preventive și cele privind temeinicia acestei măsuri, curtea de apel reține în primul rând faptul că procurorul șef al PNA a contrasemnat ordonanțele în cauză. Apoi, aceasta a considerat că temeiul reținut de procuror [art. 148 alin. (1) lit. d), g) și h) C. proc. pen.] intra sub incidența puterii sale de apreciere a elementelor de la dosar. Având în vedere că existau indicii în sensul că mai multe dispoziții legale au fost încălcate, arestarea preventivă a persoanelor în cauză se impunea pentru ca aceștia să nu obstrucționeze în niciun fel ancheta pendinte. Pedepsele aplicate reclamanților și „anumite circumstanțe referitoare la faptele comise și care puteau fi calificate ca circumstanțe agravante” justificau și luarea unei astfel de măsuri. Conform curții de apel, argumentele privind starea de sănătate și situația familială a reclamanților nu erau relevante la acest stadiu.

B. Prelungirea arestării preventive a reclamanților

11. La cererea parchetului, arestarea preventivă a reclamanților a fost prelungită de mai multe ori, pentru perioade de treizeci de zile, prin încheierile din 29 și 31 octombrie, 25 și 27 noiembrie și 18 decembrie 2002 ale Tribunalului Bacău, confirmate de hotărârile pronunțate de Curtea de Apel Bacău la 4 și 8 noiembrie și 5 și 23 decembrie 2002. În special, prin această ultimă hotărâre, curtea de apel a confirmat prelungirea măsurii în cauză până la 24 ianuarie 2003, cu excepția cazului primului reclamant, a cărui arestare preventivă expira la 27 ianuarie 2003. Trimisi în judecată la 20 ianuarie 2003, împreună cu alți patruzeci de coinculpați, reclamanții au fost ținuti în arest preventiv în temeiul art. 300 și 338 C. proc. pen. prin încheierile din 22 ianuarie și 24 februarie 2003, cu excepția primului reclamant, eliberat prin hotărârea din 4 februarie 2003.

12. La această ultimă dată, tribunalul a prelungit arestul preventiv al ultimilor patru reclamanți și al altor coinculpați până la 25 februarie 2003 și a înlocuit această măsură, în ceea ce îl privește pe primul reclamant, cu simpla obligație de a nu părăsi orașul Bacău. Această hotărâre a fost confirmată prin încheierea din 11 februarie 2003 a Curții de Apel Bacău, care – cu majoritate – a respins argumentul reclamanților conform căruia detenția a încetat de drept la 24 ianuarie 2003, considerând că a fost menținută la 22 ianuarie 2003 și, în plus, prelungită la 4 februarie 2003 cu treizeci de zile, ceea ce rămânea în limitele stabilite la art. 24 alin. (3) din Constituție.

13. La ședința din 24 februarie 2003, citată anterior, după ce a respins patru cereri de recuzare formulate de alți coinculpați decât reclamanții, Curtea de Apel Bacău a invocat din oficiu chestiunea prelungirii arestării preventive a tuturor inculpaților, inclusiv a ultimilor patru reclamanți, pentru perioada ulterioară datei de 25 februarie 2003 și a dispus menținerea lor în arest pentru un nou termen de treizeci de zile, fără a supune acest aspect spre dezbateră părților.

14. Prin încheierile din 30 ianuarie, 12 februarie și 6 martie 2003, Curtea de Apel Bacău a respins ca inadmisibile recursurile formulate de părțile interesate împotriva încheierilor de

menținere în arest citate anterior, pe motiv că aceste încheieri nu puteau face obiectul unui recurs decât o dată cu hotărârea pronunțată pe fondul cauzei, spre deosebire de hotărârile care prelungeau arestarea preventivă (art. 141 C. proc. pen.). În ceea ce privește recursul introdus împotriva încheierii din 24 februarie 2003, și acesta a fost respins la 6 martie 2003, pe motiv că această decizie a fost pronunțată de o instanță de ultim grad. În apărarea lor, reclamanții au invocat mai multe excepții de procedură referitoare în special la modul în care parchetul a sesizat instanțele și a evidențiat absența motivelor concrete și individualizate pentru fiecare coineluat pentru a justifica menținerea arestului și faptul că aceștia nu au fost audiați sau confrunțați în cursul reținerii.

15. În toate încheierile menționate anterior, prin motive care se refereau în general la toți coineluații, instanțele interne au respins excepțiile ridicate de reclamanți și i-au menținut în arest în special din cauză că „motivele inițiale ale arestării existau în continuare” și că orice instrumentare probatorie necesară (expertize, audieri ale martorilor, confruntări etc.), inclusiv cea a apărării, solicitată de persoanele în cauză, nu era finalizată, având în vedere complexitatea cauzei. Încheierea citată anterior din 25 noiembrie 2002 făcea trimitere pe scurt și la pericolul pentru ordinea publică pe care îl reprezenta punerea lor în libertate, în timp ce cele din 18 decembrie 2002 și din 11 februarie 2003 menționau pericolul social reprezentat de infracțiunile săvârșite, pentru care existau indicii suficiente, și de riscul de obstrucționare a anchetei, care era „abia la început”.

16. Ultimii doi reclamanți au fost puși în libertate la 21 martie 2003, al treilea reclamant la 8 aprilie 2003, iar cel de-al doilea reclamant la 11 iunie 2003. În prezent, procedura penală pe fond împotriva reclamanților este în continuare pendinte.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

17. În ceea ce privește arestarea preventivă și prelungirea acestei măsuri, dispozițiile relevante ale Codului de procedură penală, astfel cum erau redactate la momentul faptelor, precum și esențialul practicii interne privind noțiunea de „pericol pentru ordinea publică” prevăzută la art. 148 alin. (1) lit. h) C. proc. pen., sunt descrise în cauzele *Mujea împotriva României* [(dec.), nr. 44696/98, 10 septembrie 2002], *Nastase-Silivestru împotriva României* (nr. 74785/01, pct. 21-22, 4 octombrie 2007) și *Calmanovici împotriva României* (nr. 42250/02, pct. 40-42, 1 iulie 2008). Trebuie reținut faptul că art. 148 C. proc. pen. prevedea că arestarea preventivă nu putea fi solicitată de un procuror decât dacă se îndeplineau, în mod cumulat, pe de o parte, condițiile enunțate la art. 143 C. proc. pen. (existența unor probe sau indicii concludente în ceea ce privește săvârșirea unei infracțiuni) și, pe de altă parte, unul dintre cazurile prevăzute la art. 148, dintre care, în special: - existența unor informații suficiente în sensul că inculpatul a încercat să obstrucționeze aflarea adevărului prin coruperea unui martor sau a unui expert, prin distrugerea sau modificarea probelor etc. (148 lit. d)); - prezența „uneia dintre circumstanțele agravante” [148 alin. (1) lit. g)] – alineat abrogat de Legea nr. 281/2003); - săvârșirea, de către inculpat, a unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de minim doi ani și existența unui pericol pentru ordinea publică în cazul în care acesta ar fi lăsat în libertate (148 alin. (1) lit. h)).

Durata arestării inculpatului poate fi prelungită în caz de necesitate și numai motivat (art. 155 C. proc. pen.).

18. Circumstanțele agravante legale sunt prevăzute în mod limitativ la art. 75 C. pen. (capitolul „Individualizarea pedepselor”). Instanța responsabilă cu o cauză poate reține și alte circumstanțe agravante (judiciare). În ceea ce privește art. 41 C. pen. (capitolul „Pluralitatea de infracțiuni”), acesta a definit infracțiunea continuată ca infracțiunea comisă în timp prin mai multe acțiuni similare care prezintă conținutul aceleiași infracțiuni.

ÎN DREPT

I. CONEXAREA CERERILOR

19. Curtea consideră că cererile trebuie conexate, conform art. 42 § 1 din regulamentul său, având în vedere cadrul factic și juridic comun.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 1 DIN CONVENȚIE

20. Reclamanții pretind că arestarea lor preventivă de către un procuror nu s-a realizat „conform căilor legale”. Aceștia invocă art. 5 § 1 din Convenție, formulat după cum urmează în partea sa relevantă:

Art. 5 § 1

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

(...)

c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive de a bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia; (...)”

21. Guvernul contestă acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

22. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

23. Guvernul consideră că ordonanțele procurorului de arestare preventivă a reclamanților, ordonanțe confirmate, de altfel, de instanțele interne, erau conforme cu art. 137 și 148 alin. (1) lit. d), g) și h) C. proc. pen. Cu acest titlu, Guvernul consideră că gravitatea infracțiunilor de care erau acuzate părțile interesate și modul în care acestea au fost comise duceau, „indubitabil”, la concluzia că menținerea lor în libertate prezenta un pericol pentru ordinea publică [art. 148 alin. (1) lit. h) C. proc. pen.]. În plus, procurorul a reținut și aplicarea art. 148 alin. (1) lit. g) C. proc. pen. în măsura în care caracterul „continuat” al comiterii infracțiunilor putea agrava răspunderea penală a persoanelor în cauză.

24. Făcând trimitere la art. 137 C. proc. pen. și la hotărârea *Pantea împotriva României* [nr. 33343/96, pct. 222-223, CEDO 2003-VI (extrase)], reclamanții consideră că procurorul nu a oferit motive concrete, după cum prevede art. 137 C. proc. pen., pentru a justifica, pentru fiecare dintre ei, arestarea lor preventivă conform criteriilor art. 148 alin. (1) lit. d), g) și h) C. proc. pen., pe care le considerau aplicabile. Cu acest titlu, procurorul nu a precizat modul în care reclamanții au încercat să împiedice aflarea adevărului în cadrul urmăririi penale, nici care erau circumstanțele agravante (descrise la art. 75 C. proc. pen.) aplicabile și „pericolul pentru ordinea publică” care trebuie evitat în cazul punerii lor în libertate.

25. În ceea ce privește arestarea preventivă a reclamanților, Curtea face trimitere la jurisprudența relevantă în domeniu [*Assanidzé împotriva Georgiei* (GC), nr. 71503/01, pct. 171, CEDO 2004-II, *Pantea*, citată anterior, pct. 220, și *Calmanovici împotriva României*, nr. 42250/02, pct. 62-66, 1 iulie 2008]. În acest context, ea reamintește că a stabilit deja că art. 5 § 1 lit. c) din Convenție a fost încălcat în ultimele două cauze citate anterior, din cauza faptului că procurorul nu a furnizat, după cum prevede art. 137 C. proc. pen., motivele concrete care l-au determinat să adopte o astfel de măsură în conformitate cu art. 148 alin. (1)

lit. h) C. proc. pen., acesta descriind în mod limitativ circumstanțele care autorizează arestarea.

26. După examinarea faptelor relevante, Curtea consideră că nimic nu permite diferențierea prezentei cauze de cauzele menționate anterior, în măsura în care nici procurorul, nici măcar instanțele care au confirmat arestarea în litigiu nu au precizat motivele și faptele care permiteau întemeierea acestei măsuri pe art. 148 alin. (1) lit. d), g) sau h) C. proc. pen., ci s-au limitat în general la o simplă citare a dispozițiilor în cauză. Astfel, niciun fapt care poate fi interpretat ca o tentativă a persoanelor în cauză de obstrucționare a aflării adevărului în cadrul urmăririi penale nu a fost prezenta de autorități, și nicio precizare nu a fost făcută cu privire la „pericolul pentru ordinea publică” sau la „circumstanțele agravante” invocate. Cu acest titlu, trebuie să luăm act de faptul că hotărârea din 17 octombrie 2002 nu a precizat „circumstanțele agravante” în cauză sau celelalte motive invocate de parchet [art. 148 alin. (1) lit. d), g) și h) C. proc. pen.] și care – conform Curții de Apel – intrau sub incidența marjei de apreciere a procurorului (supra, pct. 10). În prezent, Guvernul nu poate încerca să compenseze, în mod esențial speculativ, în lipsa sprijinului unei jurisprudențe interne relevante, această lipsă de motivare a deciziilor parchetului și ale instanțelor interne [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Calmanovici*, citată anterior, pct. 65 *in fine*, și *Pantea*, pct. 222 și 223, *a contrario*, *Mooren împotriva Germaniei* (GC), nr. 11364/03, pct. 75 *in fine* și 94, CEDO 2009-..., unde era vorba de incapacitatea autorităților, la finalul procedurii judiciare de control al arestării, de a preciza în mod suficient de detaliat faptele și probele pe care se bazau bănuielile care îl vizau pe reclamant].

27. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că Guvernul nu a prezentat niciun element relevant pentru a distinge, din acest punct de vedere, cauza prezentă de cauzele *Pantea* și *Calmanovici*, citate anterior. Prin urmare, încălcarea „căilor legale” de către procuror cu ocazia arestării preventive a reclamanților pentru treizeci de zile (între 3 octombrie și 1 noiembrie 2002 pentru primul reclamant, și între 30 septembrie și 29 octombrie 2002, pentru ceilalți reclamanți) a condus la încălcarea art. 5 § 1 lit. c) din Convenție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ALE ART. 5 § 3 DIN CONVENȚIE

28. Reclamanții se plâng de faptul că, după arestarea lor, aceștia nu au fost aduși „de îndată” în fața unui „magistrat” și că instanțele interne nu au justificat necesitatea prelungirii arestării lor preventive. Ei invocă, în acest sens, art. 5 § 1 și 3 din Convenție, al cărui ultim paragraf este formulat după cum urmează:

„Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1. lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.”

29. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

30. Curtea constată că aceste capete de cerere nu sunt în mod vădit nefondate în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acestea nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarate admisibile.

B. Cu privire la fond

31. Guvernul admite că dispozițiile interne aplicabile la momentul faptelor erau contrare cerințelor art. 5 § 3 din Convenție (control judiciar automat în urma arestării de către un procuror), dar ia act de faptul că, din 2003, judecătorul era singurul competent să aresteze o persoană. Pe de altă parte, acesta consideră că instanțele au oferit motive, și nu simple formule standardizate, pentru a prelungi arestarea preventivă a reclamanților.

32. Făcând trimitere la jurisprudența Curții (*Pantea*, citată anterior), reclamanții consideră că aceștia nu au fost aduși în fața unui „magistrat” „îndată” după arestare și că instanțele interne nu au oferit motive concrete, pentru fiecare dintre aceștia, pentru a justifica necesitatea prelungirii arestării lor preventive.

33. În ceea ce privește primul capăt de cerere menționat anterior, Curtea reamintește că a stabilit deja încălcarea art. 5 § 3 din Convenție în mai multe cauze similare, în care reclamanții nu au fost aduși „de îndată” în fața unui magistrat împuternicit prin lege să exercite atribuții judiciare pentru controlul jurisdicțional al arestării sau reținerii acestora [a se vedea, printre altele, *Pantea*, citată anterior, pct. 236, 239 și 240, *Năstase-Silvestru*, citată anterior, pct. 29-33 și *Toma împotriva României*, nr. 42716/02, pct. 66-67, 24 februarie 2009]. Având în vedere elementele de la dosar, aceasta nu identifică niciun motiv pentru a ajunge la o concluzie diferită în speță, reclamanții fiind aduși înaintea Judecătoriei Constanța abia după opt (pentru primul reclamant) și unsprezece zile (pentru ceilalți reclamanți) de la arestare (supra, pct. 5 și 7).

34. Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 3 din Convenție sub acest aspect.

35. În ceea ce privește capătul de cerere privind omisiunea instanțelor de a oferi motive pentru prelungirea arestării preventive a persoanelor în cauză, capăt de cerere care trebuie examinat doar din perspectiva art. 5 § 3 din Convenție, Curtea reamintește că, în cauza *Calmanovici* citată anterior, după ce a reiterat principiile care rezultau din jurisprudența sa, aceasta a stabilit că autoritățile nu au oferit motive „relevante și suficiente” pentru a justifica necesitatea menținerii reclamantului în arest preventiv timp de trei luni și jumătate. Cu acest titlu, ea a constatat că instanțele nu au prezentat fapte concrete cu privire la riscul pe care l-ar prezenta punerea în libertate a persoanei în cauză [art. 148 alin. (1) lit. h) C. proc. pen.], că acestea nu au examinat individual situația sa, nici nu au luat în considerare posibilitatea de a aplica măsuri alternative pentru detenție (*Calmanovici*, citată anterior, pct. 90-94 și 101).

36. După examinarea faptelor relevante, Curtea consideră că Guvernul nu a prezentat elemente care să conducă la o concluzie diferită în cauză.

37. În fapt, Curtea observă că, pentru a justifica necesitatea prelungirii arestării preventive a persoanelor în cauză, instanțele interne au precizat în special faptul că „motivele inițiale ale arestării existau în continuare” și că instrumentarea probatorie necesară, inclusiv cea a apărării, solicitată de părțile interesate, nu era finalizată (supra, pct. 15). Curtea reamintește că a constatat deja că procurorul nu a furnizat motivele concrete pentru care considera că art. 148 alin. (1) lit. d), g) și h) se aplicau la momentul arestării fiecărui reclamant (supra, pct. 26), pentru ca instanțele să poată, după caz, face trimitere la acestea la începutul detenției. Pe de altă parte, în măsura în care instanțele nu au prezentat niciun element în sprijinul ipotezei riscului de obstrucționare a anchetei, Curtea nu poate accepta ca simplul fapt că probe – în special ale apărării – trebuie în continuare administrate să fie suficient pentru a justifica, având în vedere articolul citat anterior, menținerea unei persoane în arest preventiv (supra, pct. 15, *Becciev împotriva Moldovei*, nr. 9190/03, pct. 59, 4 octombrie 2005).

38. În sfârșit, Curtea evidențiază că, în toate deciziile în cauză, instanțele interne au prelungit arestarea preventivă a tuturor reclamanților, împreună, fără o examinare individuală, prin formule succinte, abstracte și cvasi-identice, pentru a nu spune stereotipe, omițând să precizeze modul în care criteriile în cauză se aplică fiecăreia dintre persoanele în cauză. Aceasta consideră că o asemenea abordare nu este compatibilă cu garanțiile prevăzute la art. 5 § 3 din Convenție în măsura în care permite menținerea mai multor persoane în detenție fără o examinare individuală a motivelor care justifică necesitatea prelungirii detenției [*Svipsta împotriva Letoniei*, nr. 66820/01, pct. 109, CEDO 2006-IX (fragmente), *Calmanovici*, citată anterior, pct. 98 și 100, și *Dolgova împotriva Rusiei*, nr. 11886/05, pct. 49, 2 martie 2006].

39. Aceste elemente îi sunt suficiente Curții pentru a stabili că, în speță, a fost încălcat art. 5 § 3 din Convenție și cu privire la acest aspect.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ALE ART. 5 § 4 DIN CONVENȚIE

40. Reclamanții pretind că avocații lor nu au beneficiat de un acces efectiv la dosarul cauzei în cursul procedurii judiciare de control al arestării lor. Pe de altă parte, ultimii trei reclamanți pretind că procedura de prelungire a arestării lor preventive din 24 februarie 2003 nu a fost contradictorie și că aceștia nu au beneficiat de o acțiune împotriva hotărârii pronunțate în acea zi. Aceștia invocă art. 5 § 4 din Convenție, redactat după cum urmează:

„4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea sa este ilegală.”

41. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

42. Curtea constată că aceste capete de cerere nu sunt în mod vădit nefondate în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acestea nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarate admisibile.

B. Cu privire la fond

43. În ceea ce privește procedura judiciară finalizată prin hotărârea din 17 octombrie 2002, Guvernul evidențiază că, atât tribunalul, cât și curtea de apel au avut la dispoziție o parte a dosarului cauzei, transmisă de parchet. Deși curtea de apel a respins la 17 octombrie 2002 cererea avocaților de a li se acorda posibilitatea să examineze dosarul în cauză, aceștia din urmă au putut, conform Guvernului, să consulte dosarul la arhivele acestei instanțe și în sala de ședință înainte de intrarea completului de judecată. În ceea ce privește încheierea din 24 februarie 2003, Guvernul evidențiază că aceasta a fost pronunțată în urma recursului, astfel încât nu poate fi supusă unui alt recurs în dreptul intern. În ceea ce privește abordarea curții de apel care consta în a nu supune spre dezbateră părților chestiunea, ridicată din oficiu, a prelungirii arestării preventive care trebuia să expire la 25 februarie 2003, aceasta era, în opinia sa, justificată de atitudinea avocaților care au introdus cereri neîntemeiate de recuzare a judecătorilor.

44. Reclamanții au reiterat capetele de cerere menționate anterior.

45. Curtea face trimitere la principiile stabilite de jurisprudența sa constantă conform căroră o procedură desfășurată în temeiul art. 5 § 4 din Convenție în fața instanței sesizate cu un recurs împotriva unei detenții trebuie să fie contradictorie și să garanteze „egalitatea armelor” între părți, și anume procuror și persoana reținută, ceea ce implică și dreptul apărării de a avea acces la documentele de la dosar care au o importanță esențială pentru o contestare eficientă a legalității detenției. Pe de altă parte, dreptul de a fi audiat efectiv de instanța astfel sesizată ar fi lipsit de sens dacă judecătorul, bazându-se pe dreptul și practica interne, putea considera ca lipsite de relevanță, sau nu lua în considerare fapte concrete invocate de deținut și care puteau arunca un dubiu asupra „legalității” privării sale de libertate [*Nikolova împotriva Bulgariei* (GC), nr. 31195/96, pct. 61, CEDO 1999-II, *Svipsta împotriva Letoniei*, nr. 66820/01, pct. 129, CEDO 2006-III, și *Mooren*, citată anterior, pct. 124].

46. În ceea ce privește procedura judiciară de control al arestării preventive a reclamanților, Curtea observă că, dacă o parte a dosarului cauzei a fost trimisă de parchet instanțelor însărcinate cu respectivul control, acestea din urmă au respins cererile avocaților reclamanților de amânare a ședinței pentru a le permite examinarea respectivului dosar, care, pe de altă parte, a fost adus în sala de ședință doar de curtea de apel (supra, pct. 7 și 9). Curtea ia act de faptul că Guvernul nu a prezentat niciun element care să conducă la concluzia că avocații reclamanților au avut acces efectiv la dosar în cursul procedurii în cauză, nici chiar la momentul recursului, argumentele sale în această privință nefiind confirmate de motivele de

respingere a cererii de amânare furnizate de curtea de apel la 17 octombrie 2002. Cu acest titlu, este suficient, ca Curtea să evidențieze că, în conformitate cu curtea de apel, controlul judiciar al arestării persoanei în cauză nu necesita accesul apărării tocmai la partea selectată de parchet pentru a susține observațiile sale cu privire la acest aspect. În plus, în hotărârea sa din 17 octombrie 2002, chiar curtea de apel a menționat „indicii” și „circumstanțe” care rezultau din dosarul cauzei, dosar la care apărarea nu pare să fi avut acces (supra, pct. 10). În sfârșit, Curtea nu poate admite că reclamanții au beneficiat de o acțiune de atac efectivă în ceea ce privește chestiunea arestării lor, în măsura în care instanțele au considerat că temeiul legal reținut de parchet – art. 148 alin. (1) lit. d), g) și h) C. proc. pen. – intra sub incidența marjei de apreciere a procurorului și în care nici ei nu au prezentat, în momentul în care acest aspect era invocat în fața lor de persoanele în cauză, motivele concrete ale aplicabilității în speță a dispozițiilor legale în cauză (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Svipsta*, citată anterior, pct. 134).

47. Curtea consideră că au fost încălcate cerințele art. 5 § 4 din Convenție în cadrul procedurii de arestare preventivă a reclamanților.

48. În ceea ce privește capătul de cerere al ultimilor trei reclamanți referitor la procedura în fața Curții de Apel Bacău din 24 februarie 2003, este suficient ca Curtea să constate că această instanță s-a pronunțat din oficiu cu privire la chestiunea prelungirii arestării preventive care trebuia să se încheie la 25 februarie 2003, fără a o supune spre dezbatere părților. Curtea nu poate accepta argumentul Guvernului conform căruia o astfel de abordare era necesară având în vedere cererile repetate de recuzare a judecătorilor prezentate de avocați. În plus, Curtea observă că recursul persoanelor interesate împotriva hotărârii din 24 februarie 2003 – în care chestiunea prelungirii detenției a fost examinată pentru prima dată din oficiu – a fost respinsă ca inadmisibilă pe motiv că respectiva hotărâre a fost pronunțată de o instanță de ultim grad (supra, pct. 13-14), astfel încât ultimii trei reclamanți nu au beneficiat la nicio etapă a acestei proceduri de o dezbatere contradictorie privind prelungirea arestării lor preventive.

49. Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 4 și în ceea ce privește acest punct.

V. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

50. Invocând art. 3, 5 § 1 și 2 și 6 § 1 din Convenție, reclamanții se plâng de încălcarea mai multor dispoziții de procedură la momentul arestării lor preventive de procuror, ca urmare a faptului că aceștia nu au fost informați cu privire la motivele arestării lor, precum și – având în vedere primii doi reclamanți – la condițiile detenției și la lipsa de imparțialitate a judecătorilor care au examinat anumite cereri de prelungire a arestării lor preventive de către parchet.

51. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă să se pronunțe cu privire la pretențiile formulate, Curtea constată că nu s-a adus nicio atingere drepturilor și libertăților garantate de articolele Convenției.

Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din Convenție.

52. În sfârșit, în baza art. 5 § 4 din Convenție, reclamanții pretind că examinarea judiciară a arestării lor nu a avut loc într-un „termen scurt”. Invocând art. 5 § 1 din Convenție, ultimii trei reclamanți pretind, în plus, că aceștia nu au fost ținuti în arest „potrivit căilor legale” în special în perioada 24 ianuarie – 4 februarie 2003 și după 24 februarie 2003, din cauza neprelungirii acestei măsuri și, respectiv, din cauza lipsei caracterului contradictoriu al procedurii judiciare privind menținerea în arest.

53. Guvernul respinge argumentele reclamanților. Acesta consideră că nu a fost încălcată nicio dispoziție a Convenției.

54. Considerând că s-a pronunțat cu privire la principalele probleme ridicate de reclamanți în ceea ce privește art. 5 § 1, 3 și 4 din Convenție, Curtea consideră că nu este necesară examinarea separată a celorlalte capete de cerere întemeiate pe acest articol și prezentate

supra, pct. 52, capete de cerere care vizează, la rândul lor, arestarea preventivă și menținerea acestora (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Kamil Uzun împotriva Turciei*, nr. 37410/97, pct. 64, 10 mai 2007 și *Erdal Aslan împotriva Turciei*, nr. 25060/02 și 705/03, pct. 94, 2 decembrie 2008).

VI. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

55. Art. 41 din Convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

56. Ultimii patru reclamanți solicită 340 754 euro (EUR), 14 781,43 EUR, 7 661,25 EUR și, respectiv, 18 315 (EUR) cu titlu de prejudiciu material suferit în special în cursul detenției în litigiu (foloase nerealizate și pierderi suferite de al doilea reclamant și de societățile comerciale, prejudiciu salarial, cheltuieli cu pachetele primite în închisoare etc.). Pe de altă parte, reclamanții solicită respectiv 100 000 EUR, 200 000 EUR și, în ceea ce îi privește pe fiecare dintre ultimii trei reclamanți, 30 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral suferit din cauza neplăcerilor cauzate de detenția în cauză.

57. Făcând trimitere la jurisprudența Curții (*Kalachnikov împotriva Rusiei*, nr. 47095/99, pct. 139, CEDO 2002-VI), Guvernul consideră că ultimii patru reclamanți nu au dovedit existența unei legături reale de cauzalitate între încălcările constatate de Curte și prejudiciul material și moral pe care l-ar fi suferit. În plus, acesta consideră excesivă suma solicitată cu titlu de prejudiciu moral, având în vedere jurisprudența relevantă.

58. Curtea nu observă nicio legătură de cauzalitate între încălcarea constatată și prejudiciul material pretins și respinge această cerere. În schimb, aceasta consideră că trebuie să i se acorde fiecăruia dintre reclamanți suma de 6 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral suferit.

B. Cheltuieli de judecată

59. Prezentând câteva documente justificative pentru cheltuielile cu corespondența cu Curtea, ultimii trei reclamanți solicită, de asemenea, fiecare, 1 840 EUR pentru cheltuielile suportate în fața instanțelor interne și în fața Curții (dintre care 1 500 EUR pentru onorariile avocatului și 340 EUR pentru cheltuieli cu corespondența și traducerea), sume care trebuie plătite direct avocatului lor.

60. Guvernul invocă faptul că reclamanții nu au prezentat documente justificative pentru majoritatea cheltuielilor pretinse.

61. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor sale de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În speță și ținând seama de documentele pe care le deține și de criteriile menționate anterior, Curtea respinge cererea privind cheltuielile cu procedura națională și consideră rezonabilă suma totală de 200 EUR pentru procedura în fața Curții, sumă care trebuie plătită direct avocatului ultimilor trei reclamanți.

C. Dobânzi moratorii

62. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

**PENTRU ACESTE MOTIVE,
În unanimitate,
CURTEA,**

1. **Decide** conexarea cererilor;
2. **Declară** cererile admisibile în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 5 § 1 din Convenție (arestarea preventivă a reclamanților), 5 § 3 din Convenție și 5 § 4 din Convenție (accesul la dosarul cauzei și prelungirea arestării ultimilor trei reclamanți la 24 februarie 2003), și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;
3. **Hotărăște** că a fost încălcat art. 5 § 1 din Convenție;
4. **Hotărăște** că a fost încălcat art. 5 § 3 din Convenție, din cauza neaducerii reclamanților în fața unui „magistrat” „îndată” după arestare;
5. **Hotărăște** că a fost încălcat art. 5 § 3 din Convenție din cauza nejustificării, de către instanțe, a necesității menținerii acestora în arest preventiv;
6. **Hotărăște** că a fost încălcat art. 5 § 4 din Convenție în cadrul procedurii judiciare de control al arestării preventive a reclamanților;
7. **Hotărăște** că a fost încălcat art. 5 § 4 din Convenție, în ceea ce îi privește pe ultimii trei reclamanți, în procedura de prelungire a arestării lor preventive la 24 februarie 2003;
8. **Hotărăște** că nu trebuie examinate pe fond celelalte capete de cerere întemeiate pe art. 5 § 1 și 4 din Convenție;
9. **Hotărăște:**
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamanților, în termen de trei luni de la data rămânerei definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, sumele următoare, care trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:
 - i. 6 000 EUR (șase mii euro), fiecărui reclamant, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciu moral;
 - ii. 200 EUR (două sute euro), pentru cheltuieli de judecată, sumă ce va fi plătită direct avocatului ultimilor trei reclamanți;
 - b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
10. **Respinge** cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în franceză, apoi comunicată în scris la 1 decembrie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte